

nagyon megkapó jelenség volt klasszikusan stilizált mozgásával.

Oláh Gusztáv diszletei a legtöbb képen nagyon szépek. Egyformán kerülük az aprólékos, a színpadot zsúfoló valószínűséget és a stilizálást. Csak a legszükségesebbeket viszik színpadra, de ezeket valószínű formában. Nagyon artisztikus gondolat volt az első részt csúcsíves, a második részt pedig klasszikus oszlopos keretbe komponálni.

A rengeteg színpadi kép pillanatok alatt változott.

*

Itt volna az ideje, hogy összefoglaló pillantást vessünk a lefolyt színházi évadra. A Nemzeti Színház munkájával meg is tehetnők ezt, mert ez idejű működése már befejezett. A többi színház azonban — mikor e sorokat írjuk — még játszik, sőt még új előadásokat is hirdet. Összefoglalásunkat tehát elhalasztjuk a jövő évad elejére, amikor az áttekintés számára nemcsak teljes anyag áll rendelkezésül, hanem a szemléletnek bizonyos távlata is lehetőségessé válik.

Galamb Sándor.

Művészeti szemle.

Stróbl Alajos hagyatéki kiállítása.

Az Epreskert... Stróbl mester elhagyott műterme...

A nagy akácfa halkan hullatják virágjukat... A kanyargó utak mentén ott mereng a Milói Vénusz, a bajvívó örökszép mozdulattal torpan a kapun beözönlő emberek felé... Itt is, ott is egy-egy klasszikus szobor mása, amott egy torzó... Régi, művészettel fargott kövek: mindenfelé a szépség otthona ez az álmodó kis park, ahonnan örökre elköltözött az alkotó gazda, Stróbl Alajos.

Elköltözött és mégis úgy érezte mindenki, aki csak az Epreskert kapuján belépett, hogy Stróbl Alajos örökre otthon lesz ebben a finom hangulatú kis kertben. Szelleme ott érzett a falak között, összegyűjtött munkái hatalmas szózáttal igazolták a magyar művészetben való elmulthatatlanságát.

A nagy művészekkel valahogy úgy van az ember, mint a hegyóriásokkal. Ha nagyon közel állunk hozzájuk, nem tudjuk kellőleg megmérni nagyságukat. Csak mikor eltávolodunk tőlük, akkor eszmélünk reá igei méreteikre. Stróbl Alajos is így nő meg a szemünkben, körülünkbeli való elköltözése után. Jelen-

tőségével tisztában voltunk, de most, hátrahagyott munkáit együtt látva, gazdag művészi eredményeit egyszerre szemlélve, még külön helyet kell számára kijelölnünk a magyar szobrászat horizontján.

Az omlatagfalú alkotóműhely számos olyan értéket tárt felénk, melyet talán csak most tudunk kellőleg megbecsülni, mikor az azt megalkotó kéz örökre kihűlt. Bizonyos, hogy Stróbl Alajos munkásságától számíthatjuk modern szobrászművészetünk kialakulását. A zseniális Izsó derékban megtört, rövid pályájának természetét tekintve, csak az ő művészetében találunk olyan vonásokat, melyek döntő, kialakító hatással voltak nagy lendületre kapó képparagásunkra.

Stróbl Alajos erőteljes, bátor munkássága vágta ki a magyar szobrászok számára a mához elvezető ösvényt. A klasszikus örökség és a romantika szellemének lázas birkózásából születtek azok a formák, melyek új munkásságra ihlették a fiatalabb nemzedéket. Azt lehetne mondani, hogy maga a mester is haláláig birkózott önmagával és ezzel a két hatással. De talán éppen szelleme nyughatatlan vívódásának köszönhető legtovábbat a fiatal magyar szobrászat. Az ellentétek korában élve, sohasem egyensúlyozódott ki teljesen. Hol a klasszikus tökéletesség felé sóvárgott, hol romantikusan lángolt, hol pedig a benne mélyen gyökerező természetseretet készzeti alkotásra. Lehet, hogyha egészségesebb mederbe tudta volna terelni alkotó erejét, oeuvreje tisztábban maradt volna hátra, de így viszont hatása változatosabb, az új nemzedékre izgatóbb volt. Így több lelket termékenyített meg. Egy azonban bizonyos: hogy mindig a becsület, komoly művészi elgondolás vezette vésőjét. Ez a véső mindaddig, míg csak ki nem hullott a kezéből, folyton arra törekedett, hogy szebbet, jobbat, egyre tökéletesebbet alkothasson. Nagy voltának éppen az az egyik igazolása, hogy élete legutolsó szakában termelt művei még mindig új és új oldalról mutatták, hogy ez a dús szobrász-
lélek akkor is kiaknázatlan területeket rejtett magában.

Stróbl Alajos műhelye az igazi alkotó lélek kohóját mutatja. Ez a lélek szent, nagy viadalt folytatott az anyaggal, hogy minél ragyogóbb művészi formát álmodhasson, teremthessen életre belőle. Szobrainak egész sorozata fényesen bizonyítja, hogy ez a küzdelem

olyan eredményt revelált, mely hosszú ideig termékenyítő talaja maradhatott a magyar szobrászatnak.

Perseus-a, fiatalkori kedvenc alkotása, olyan érték, amely bármely múzeumnak díszje lehet. Arcmásainak hosszú sorában pompás galériát állított korának.

Ez a lelkes, beszédes portréorozat magában véve elég lenne hírnevének fenntartására. Legutolsó ilyenmű alkotásain valami kifinomult, benső gyöngédség árad el. Fővárosi és vidéki monumentális szobrainak tanulmányai vésszőjének hatalmas, lendületes erejét igazolják. Ez az emlékkiállítás ragyogó fényvel világított reá Stróbl mester munkásságának korszakalkotó voltára.

Zichy Mihály emlékkiállítás.

Zichy Mihály születésének százéves évfordulója alkalmából az Ernst-Múzeum emlékkiállítást rendezett. A múzeum dús és érdekes anyagot gyűjtött össze, amelyből jó képet nyerhetünk e nevezetes magyar művész munkásságáról. Sajnos, nagyon sok akadály van annak, hogy ez a kép bárhol is teljessé lehessen, mert Zichy Mihály gazdag, változatos művészi termése nagyon szétszóródott.

Az Ernst-Múzeum kiállítása azonban igen jó vezérfonalat ad a kezünkbe, amellyel nyomon követhetjük e fényes művészi pálya legkiemelkedőbb mozzanatait.

Zichy Mihály első mestere a bécsi Waldmüller volt, ő vezette rá a legpuritánabb rajz útjára, amelyen mindvégig meg is maradt. Bősebb elkerült Párizsba, ahol talán Boucher és Gavarni könnyed gráciája termékenyítette meg leginkább fantáziáját. A művészes változatos életútján hatalmas művészeti kultúrára tett szert, látóköre óriási volt, de minden külső hatást felolvasztott kivételes egyéniségében, úgy hogy utánzóvá sohasem vált. Ez a hatalmas kultúra tette lehetővé, hogy oly bensőségesen beleélhesse magát azoknak a nagy költőknek és íróknak szellemébe, kiknek utólríhatetlen tolmácsolójává lett pompás rajzaival.

Zichy Mihály határozottan mint illusztrátor volt legnagyobb. Született rajzoló, ez megérzik festményein is. Mindig akkor mond legtöbbet, mikor fehéren feketével dolgozik. Kiseb és nagyobb festményein egyaránt megérzik, hogy igazában csakis a rajz érdekli. Egyik-másik képén valósággal

zavarólag hat a szín megjelenése, annyira uralkodik rajta a rajzbeli elem (pl. az «Erzsébet királyné Deák ravatálánál»). A szín nála legtöbbször csak kíséret marad, alig jut domináló szerepre.

Zichy Mihály azonban olyan sokat tud mondani rajzaiban, mint mások a legnagyobb méretű festményekben. Képzelőtehetsége hatalmas erejű, a legkisebb területet is élettel, mozgalommal tölti meg. Épen ezért illusztrációi nem egyszerű megmagyarázások, hanem a költő, az író gondolatának ilhletes átültetési a vonal nyelvére. Felgyúló fantáziája együtt szárnyal a költő és az író gondolatszikrázásával és úgy vetít elének megragadó, izgalmas igazságú képeket. Mindenki ismeri a mester Arany, Petőfi, Madách illusztrációit. Ezek egynemelyike jelenti Zichy Mihály munkásságának legmaradandóbb értékeit. Mily tökéletes pl. a «Jövendő-lés» című Petőfi költemény rajzban való kifejezése! «Az ember tragédiájának» illusztrációjánál aligha alkothatna valaki kifejezőbbeket, congeniálisabbakat. Goethe Faustja, Lermontow kedvelt regénye a Korunk Hőse, Byron Don Juanja ugyanily erővel ihleti meg képzeletét és örökszép alkotásokra készíti.

Bizonyos azonban, hogy egynemely általánosan ismert illusztrációjában Zichy Mihály már átlépi a rajzolóművész részére megszabott kört és rajzónját olyképpen használja, mintha propagandacikket akarna vele írni. De ezekre a túlzásokra mindig őszinte lelki megmozdulások izgatták és ilyenkor is artisztikus tudott maradni.

Zichy Mihály kivételes tehetségét az egész világ ismerte és elismerte. A szentpétervári udvar hódoló szeretetét épp úgy kiérdemelte ötletes, szellemes elegáns rajzaival, mint ahogy az utókor koszorújára is bőségesen reá szolgált gazdag szellemiséggel átitott, bensőséges művészetével.

A magyar föld e gazdaglelkű művészfia nagy költőink lelkes, méltó tolmácsolásával örökre beleírta nevét nemzeti művészetünk történetébe.

Akvarell- és pasztellfestők a Nemzeti Szalóban.

A Magyar Akvarell- és Pasztellfestők XIII. kiállításukat rendezték már a Nemzeti Szalóban.

A napi sajtó meglehetősen mostohán bánt el ezzel a tárlattal, amely pedig egyáltalán nem állott valami alacsony színvonalon.

Igaz, hogy a szépszámú anyagban nem akadt túlságosan sok elsőrendű munka, nem talákoztunk revelációkkal, de a kiállítás a maga egészében mégis megütötte a jó közepes nivót s néhány nagyon finom, lelkes alkotásban is gyönyörködhattünk.

Nálunk különben sem valami sok híve van ez intim művészetnek. Művészeink közül is akadt olyan, aki megérné a vízfestőecsettel és a színes krétával. Pedig milyen finom hatásokat lehet velük elérni!

Szerencsére van mégis pár olyan festőnk, aki egész lelkét szeretettel viszi bele ebbe a bensőséges, elmélyedést kívánó kifejezési módba. Az ő friss természetükben őszinte örömmüket lelhettük s nem egy alkotásuk tovább és melegebben foglalkoztatott bennünket sok nagy vászonnál.

Baranski E. László falfestménytervei ilyen komoly munkák. Műveiből magyar szellem, elmélyedés beszélt. Az «Aratás» című pompásan testesíti meg a legnehezebb mezei munka széles lendületét.

Bardócz Árpád kevés színnel is sokat tud mondani. A vonalakat sem zsúfolja s mégis gazdag tartalmat tömörít friss pasztelljeibe. *Bakoss Tibor* a baromfiak világát ezúttal is csillogó színekkel varázsolta elénk. A falusi udvar tarka szépségét aligha tudja ma valaki nálánál elevebben ábrázolni. *Dörre Tivadar* nevét igen jó vízfestmények vésték emlékezetünkbe. A «Csonkatorony» s a «Régi Szent János-kórház» vérbeli akvarellista alkotásai. *Förstner Tivadar* (A St. Germaine templom), *Győri Frigyes* (Szekerek a Kisdunaparton), *Ha-*

*láp*y Ede (Kilátás a műteremből) biztató művekkel szerepeltek.

Hessky Iván akvarellistáink legelső sorába tartozik. Ezúttal «Árnyékban» és «Téli kép» című műveivel igazolta, hogy sokatigérő, fölfelé lendülő útján nem állott meg. Ez a két vízfestmény a kiállítás legjava értékei közül való.

Istokorics Kálmán «Magdolná»-jával keltett feltűnést. *Jaschik Almos* dúsz képzelőerejéről tesz most is tanuságot. A «Roskadó bálvány» és a «Tank» hatásos, elgondolkoztató pittoreeszklátomások. *Kőszegi Bella* igen kedves, zamatos magyarságú kis kompozíciókat állított ki. A «Kupaktanács» derűs, színes kis magyar tréfa, a fiatal festőnő érdekes egyéni útra talált vele. *Musi L.* cerúzáját egy eleven drezdai utcarészlet dicsérte.

Nádlér Róbert lehiggadt, komoly művészetét néhány kitűnő velencei akvarell reprezentálta. *Szlányi Lajos* szép tájképei mellett a «Májusfa bál»-al mutatta meg, hogy a vízfestés terén is a legkomolyabb értékeink közé tartozik.

Thomas Antal a Tabán romantikáját az elcsépelet hangtól eltérően, egyénien tudta megszólaltatni egy kis akvarelljén. *Leidenfrost Pál* is kedvesen nyúlt e témához. *Kövesdy Géza* egész sort állított ki finomfelfogású, gondos, szénrajzú arcképeiből.

A magyar akvarell- és pasztellfestők kis csapata derekasan dolgozik, csak arra kellene ügyelniök, hogy a jövőben könyörtelenül számúzzék a dilettáns elemet körükből, mert ezeknek naiv próbálkozásai csak árthatnak év-ről-évre szívesen várt kiállításainknak.

Mariay Ödön.